

ภาวะการเปลี่ยนแปลง: เครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว
จ.ขอนแก่นสู่การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์
Conditions change. Ban Wang tour Khon kaen
province pottery to create visual art Condition
of changevisual arts

พรณภัส ทารคำ¹
Pornnapat Hankum

¹อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ภาวะการเปลี่ยนแปลง: เครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว จ.ขอนแก่น ผู้การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วแบบดั้งเดิม ศึกษาสภาพปัจจุบันในการประกอบอาชีพ และสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ โดยมีแรงบันดาลใจจากการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบ และกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของชุมชน จากการประกอบอาชีพที่อาศัยการผลิตเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้นเนื่องจาก ภาวะทางเศรษฐกิจในสังคมส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับปรนทางวัฒนธรรมอยู่ไม่น้อยในหลายๆ กรณี เศรษฐกิจของสังคมดูเหมือนว่าจะเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิด ขบวนการปรับปรุงแก้ไขเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้น (สนิท สมครกร, 2542) สิ่งเหล่านี้ถูก นำมาสู่การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่อหาข้อแตกต่าง ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2548 อ้างจาก ประยูร อุลุชาฎะ, 2526) เพื่อตีความด้านเนื้อหาสู่แนวคิดในการสร้างสรรค์ ผลงานทัศนศิลป์ จากการศึกษาข้อมูลทั้งในรูปแบบ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่ภาคสนาม ศึกษาภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของ บ้านวังถั่ว แบบดั้งเดิม และศึกษาภาวะการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว ศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้แก่ ประการที่หนึ่ง รูปแบบและขบวนการ ผลิต มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือและพัฒนาเทคโนโลยีด้านการผลิต จนถึงปัจจุบันทำให้ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่และได้ปริมาณมากกว่า ที่เกิดจากเครื่องมือสมัยใหม่ เช่น เครื่องนวดไฟฟ้า แป้นหมุนไฟฟ้า เตาเผาซึ่งมีหลายขนาด เป็นต้น ประการที่สองคือการตลาด ปัจจุบันการตลาดของชุมชนได้รับการแก้ไข เนื่องจากการพัฒนาขบวนการผลิต ทำให้สามารถผลิตงานเพื่อรองรับตลาด ทำให้เกิดเป็น กระบวนการปรับตัวเกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นการผลิตเพื่อปริมาณ ทำตามคำสั่งลูกค้า รูปทรงจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนั้นผู้วิจัยได้หยิบยกประเด็นเหล่านี้มาสู่กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ เพื่อถ่ายทอดถึงภาวะการเปลี่ยนแปลงผ่านผลงานศิลปกรรมภายใต้ความงามทาง

สุนทรียศาสตร์ (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2543) ในรูปแบบผลงานเครื่องปั้นดินเผาร่วมสมัยด้วยการใช้ทฤษฎีสัญญะวิทยา เพื่อสร้างตัวแทนของรูปทรงในการสื่อความหมายที่ปรากฏอยู่ในความการกระทำคิดของมนุษย์ อันถือเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวของเรา สัญลักษณ์อาจจะได้แก่ ภาษา รหัส สัญลักษณ์ เครื่องหมาย สัญลักษณ์รูปทรงมาใช้ในผลงาน เช่น หินดูไม้แปรรูป แทนคำภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม หีบขี้หมูปรูปทรงที่เกิดจากการทำซ้ำ เช่น พิมพ์ปูนปลาสเตอร์หรือแม่พิมพ์ใช้เป็นตัวแทนความเป็นระบบการผลิตซ้ำ โดยนำสองส่วนนี้มาผนวกกัน สร้างสรรค์รูปทรงด้วยทฤษฎีองค์ประกอบศิลปะ และทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ในรูปแบบผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาและวัสดุผสมเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกถึงภาวะการเปลี่ยนแปลงการแทนที่ระหว่างวัสดุเก่า-ใหม่ในรูปทรง ความผิดเพี้ยนของรูปทรง การอยู่ผิดที่ผิดทางของวัสดุ สิ่งเหล่านี้นำมาสู่ความรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมในสภาวะปัจจุบัน

คำสำคัญ ภาวะการเปลี่ยนแปลง, เครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว จังหวัดขอนแก่น

Abstract

Projects research create Changing conditions: Ban Wang Tour, Khon Kaen ceramic to create visual arts. The purpose of this study was to study the production process of Ban Wang Tour ceramic. Study the current situation in the occupation. And create a visual arts. Inspired by the variation in the form and process of the Ban Wang Tour This will reflect the adaptability of the community this is because the economic situation in the society affects the wisdom of producing traditional pottery. As a result, cultural change and cultural change are no less in many cases. The social economy seems to be an important factor in the cultural improvement process. (Sanit Samakkran, 2552)

These are brought to comparative analysis to find the differences. Charnnrongporn Rungroj (2005, cited by Prayoon Uluwada, 1983). To interpret the content to the idea of creating a visual art. The study of data in the form of relevant research papers. And down the field. To study the pottery of Ban Wang Tour and to study the changes of wisdom pottery. The study found that the changes were: First Patterns and production processes There are many organizations that have assisted and developed the technology of production so far, so that they can get more and more new products. Caused by modern tools Electric Massage Machine Electric switch Furnaces of various sizes. Second, the market. Current community marketing has been fixed. Due to the development of the production process. Can produce to support the market. The process of adapting to the changes in the production of pottery. Production Follow customer orders. The shape is changed from the original. The researcher put these issues into the creative process of visual arts. To convey the change through the arts under aesthetic beauty (Supachai Singhaboot, 2000). Style pottery works by contemporary semiotic theory to create a representation of the shape in the meanings that appear in the act of human thought. We are all around us. Symbols may include the language, the code, the sign, the borrowing, and the shape as Him du, Tai prep. The value of traditional wisdom pottery production. Reproduce the shape caused by repetition, such as printing plaster or mold. Used as a repetition system. Take this two parts together. Create a shape with the art element theory. And aesthetic theory In the form of sculptures, porcelain and composite materials to convey feelings, change

conditions, replacing old-new in shape. Distortion of shape Misuse of material These bring about a sense of traditional intellectual change in the present state.

Keyword Conditions change , Ban Wang Tour Khon Kaen province pottery

โครงการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ภาวะการเปลี่ยนแปลง: เครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว จ.ขอนแก่น สู่การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของ บ้านวังถั่ว อำเภอคำชะโนด จังหวัดขอนแก่น, ศึกษาการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว อำเภอคำชะโนด จังหวัดขอนแก่น, สร้างสรรคงานทัศนศิลป์ในรูปแบบประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลภาคเอกสารและลงภาคสนาม ได้แก่ การศึกษารูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิม และ ศึกษาภาวะการเปลี่ยนแปลงการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมบ้านวังถั่ว สู่การสร้างสรรคเป็นผลงานทัศนศิลป์

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย ประเทศไทยเป็นอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกดังได้ปรากฏร่องรอยของมนุษย์ที่อาศัยอยู่ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอายุนับหมื่นๆปีในดินแดนแห่งนี้ เครื่องปั้นดินเผานั้นถือเป็นมรดกจากวัฒนธรรมอันเก่าแก่อย่างหนึ่งของไทยที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นของตัวเองและมีพัฒนาการในสังคมไทยสืบทอดตลอดมาเริ่มตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งได้พบหลักฐานเครื่องปั้นดินเผาอายุนับหมื่นปีที่ถ้ำผีและถ้ำปุงฮุง จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้มีพัฒนาการสืบทอดตลอดมาเครื่องปั้นดินเผาไทยในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงคือหม้อเขียนสีในวัฒนธรรมบ้านเชียงที่มีการเขียนลวดลายบนภาชนะอย่างงดงามเป็นที่รู้จักกันไปทั่วโลก จากฐานอารยธรรมดังกล่าวทำให้ระยะเวลาต่อมาโดยเฉพาะสมัยประวัติศาสตร์ได้ปรากฏแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผากระจายอยู่ในดินแดนประเทศไทยเป็นอันมากโดยมีการผลิตเพื่อใช้สอยภายในท้องถิ่นและจำหน่ายเป็นสินค้าส่งออกอย่างแพร่หลายอยู่ในภูมิภาคเอเชียและในแถบเอเชียตะวันออก

เฉียงใต้และไปในแถบประเทศตะวันออกไกลโดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในสามแหล่งใหญ่คือ แหล่งเตาเผาในแคว้นล้านนา แหล่งเตาเผาในแคว้นสุโขทัย (เครื่องสังคโลก) แหล่งเตาเผาในอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาและใกล้เคียง นอกจากนี้ยังปรากฏเครื่องถ้วยสีของไทยชนิดหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันในนาม “เครื่องถ้วยเบญจรงค์และเครื่องถ้วยลายน้ำทอง” ซึ่งปรากฏเป็นที่นิยมในราวสมัยอยุธยาตอนปลายมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องปั้นดินเผาไทยทุกวันนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาไทยมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องตามยุคและสมัย มีความนิยมเป็นอย่างมากในแทบทุกภูมิภาค ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการผลิตขึ้นเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน ต่อมาได้คิดค้นรูปทรงและลวดลายที่สวยงามจากความคิดสร้างสรรค์ และได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีให้มีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้นประกอบกับการติดต่อกับโลกภายนอกโดยเฉพาะอินเดียจึงรับวัฒนธรรมเข้ามาสู่การเปลี่ยนแปลงและเกิดการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างเด่นชัด

เครื่องปั้นดินเผาเป็นเทคโนโลยีที่มนุษย์คิดค้นขึ้นเก่าแก่ที่สุด มีความลงตัวและประสิทธิภาพที่สุด เป็นเทคโนโลยีที่แม้ปัจจุบันยังทำอยู่เหมือนอดีตที่ผ่านมาหลายพันปี เช่นการขึ้นรูปด้วยการตี มีหินดินและไม้ตีขึ้นรูปปัจจุบันการทำเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมยังคงทำกันอยู่ทั่วโลก ในภาคอีสานของไทยบริเวณที่เรียกว่าแอ่งโคราชนั้น พบหลักฐานการผลิตภาชนะดินเผานี้ต่อเนื่องมาแต่ไฟ ทั้งที่ที่ใช้สอยในชีวิตประจำวันและใช้ในพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับความตายกระจายอยู่ทั่วไป มีลักษณะแตกต่างกันไปหลายกลุ่มใหญ่ๆคือเครื่องปั้นดินเผากลุ่มทุ่งกุลารุ่กลุ่มทุ่งสำริดและกลุ่มโนนชัย อายุราว 3,000 – 2,500 ปี ส่วนการทำเครื่องปั้นเผาในเขตแอ่งสกลนคร มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผานี้ต่อเนื่องมาแต่ไฟต่ำเหมือนกัน เป็นการใช้เทคโนโลยีแบบพื้นบ้าน แต่ในแง่การปั้นขึ้นรูปมีความแตกต่างกันบ้าง ต่อมาถึงสมัยทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 การทำเครื่องปั้นดินเผามีคุณภาพสูงขึ้นด้วยการเผาไฟสูงจนภาชนะเนื้อดินแกร่ง ตลอดจนเคลือบที่เป็นผลดีทั้งประโยชน์ความงามและประโยชน์ใช้สอยไปพร้อมๆ กัน ในพุทธศตวรรษที่ 18 มีแหล่งผลิตขนาดใหญ่

กระจายอยู่บริเวณเทือกเขาพนมดงรัก บริเวณจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ สกลนคร และ นครพนม ซึ่งทั้งหมดจะเรียกรวมๆ ว่า “ไหขอม” (สมชาย นิลอาธิ, 2532) ซึ่งในรูป แบบที่พบนี้จะมีทั้งชนิดเนื้อดินธรรมดา เนื้อดินแกร่งและชนิดเคลือบ ซึ่งล้วนแต่ปั้น ด้วยแป้นหมุนเป็นหลัก และเผาในเตาชุดที่ควบคุมอุณหภูมิได้ เครื่องปั้นดินเผาภาค อีสานทั้งเขตแอ่งสกลนคร และแอ่งโคราช บางแห่งก็ยังคงผลิตตามแบบเดิมอยู่บ้าง แต่ก็มีการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ใหม่ๆ เพื่อตอบสนองประโยชน์ของสังคมใหม่ด้วย บาง แห่งก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงความ ต้องการใหม่ของสังคม และบางแห่งก็ถึงกับต้องหยุดชะงักการผลิตเนื่องจากสภาพ ทางสังคม เศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย เมื่อมีอาชีพใหม่ที่ทำรายได้ดีกว่าต้องเลิกผลิตไป ในที่สุด (สมชาย นิลอาธิ, 2532) ปัจจุบันยังคงมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผากระจาย อยู่เกือบทุกจังหวัดโดยมีเครื่องปั้นดินเผาของแต่ละแหล่งผลิตต่างมีรูปแบบลักษณะ การจัดการที่ต่างไป อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า แหล่งผลิต เครื่องปั้นดินเผาทั้งหลายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้พยายามวิวัฒนาการตนเองทั้งใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการจัดการเครื่องปั้นดินเผาเพื่อให้ก้าวหน้าและก้าว นำระบบเศรษฐกิจในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันให้เครื่องปั้นดินเผาในชุมชนของตน กลายเป็นสินค้าที่สามารถสร้างรายได้หล่อเลี้ยงชีวิต

เครื่องปั้นดินเผาหรือภาชนะดินเผาอีสานเกิดขึ้นมาจากความหมายของคำ สองคำ คือคำว่า “เครื่องปั้นดินเผา หรือภาชนะดินเผา” และคำว่า “อีสาน” (สำรวจ อินแบน, 2532) เครื่องปั้นดินเผาในภาคอีสาน เป็นผลิตภัณฑ์ชนิดหนึ่ง ที่อยู่คู่กับวิถี ชีวิตของมนุษย์ มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์มนุษย์ก็ เริ่มรู้จักนำดินมาปั้นเป็นรูปร่างต่างๆ แล้วนำไปเผาไฟ ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่แข็งแกร่ง คงรูปเหมาะกับการนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ มากมาย เช่น หม้อน้ำ แจก้น ถ้วยชาม อิฐ เป็นต้น และเมื่อชุมชนใด มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง เป็นเวลายาวนาน ก็จะมีการ พัฒนา ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นนั้น ทั้งในด้านคุณภาพ และรูปแบบ จนกลายเป็น เอกลักษณ์เฉพาะพื้นถิ่นสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เครื่องปั้นดินเผา จึงเป็นศิลปวัตถุอย่างหนึ่ง ที่สามารถบอกถึง พัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม รวม

ถึงเทคโนโลยี ของชนแต่ละเชื้อชาติ ได้เป็นอย่างดี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ ภาคอีสานของไทยนั้น เป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่ มีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ และมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผา มาเป็นเวลายาวนาน หลักฐานเกี่ยวกับเครื่องปั้นดินเผาภาคอีสาน ที่เก่าแก่และสำคัญที่สุดก็คือ ที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง อ.หนองหาน จ.อุดรธานี ซึ่งมีการค้นพบ เครื่องปั้นดินเผาเขียนสี ที่มีอายุเก่าแก่ถึงประมาณ 5600 ปี ปัจจุบันได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก นอกจากนั้น ยังมีการขุดพบเครื่องปั้นดินเผาโบราณ ในที่อื่นๆ เช่น บริเวณทุ่งกุลาร้องไห้ ทุ่งสำริด จ.นครราชสีมา รวมถึงกลุ่มโนนชัยเขต จ.ขอนแก่นและมหาสารคาม เป็นต้น สำหรับในยุคปัจจุบัน ภาคอีสานยังเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ส่วนใหญ่เป็นผู้ผลิตรายเล็ก ผลิตสินค้าที่เน้นประโยชน์การใช้สอยเป็นหลัก เช่น หม้อน้ำ กระถางต้นไม้ แจกัน หรือเรียกอีกอย่างว่าประเภทภาชนะ แหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาภาคอีสาน ที่ขึ้นชื่อเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศก็คือ เครื่องปั้นดินเผาบ้านด่านเกวียน อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา นอกจากนั้นแล้วยังมีอีกหลายหมู่บ้าน ที่มีงานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน ที่น่าสนใจและจัดเป็น สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ของจังหวัด อาทิ บ้านโคกสวรรค์ อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู บ้านเชียงเครือ อ.เมือง จ.สกลนคร บ้านหม้อ อ.เมือง จ.มหาสารคาม (สุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2545)

เครื่องปั้นดินเผาบ้านวัง ตั้งอยู่ที่บ้านวังถั่ว หมู่ที่ 5 ตำบลวังชัย อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนที่ตั้งใหม่โดยการอพยพโยกย้ายมาจากบ้านหม้อ จังหวัดมหาสารคาม บ้านโก อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ และบ้านม่วงลาดอำเภอมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 ครอบครัว ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช และมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับช่างปั้นในภาคอีสานหลายชุมชน เนื่องจากช่างปั้นชาวไทโคราชแต่เดิมเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในการปั้นหม้อหรือภาชนะดินเผา ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมของช่างปั้นไทโคราช และจากการเดินทางเร่ร่อนขายและแลกเปลี่ยนเครื่องปั้นดินเผาไปตามที่ต่างๆ ของภาคอีสานทำให้เกิดชุมชนช่างปั้นไทโคราชขึ้น (ไพบูรณ์ เจริญเชื้อ ,2537 อ้างถึงใน ขวลิขิต

การรีนศรี, 2542) ย้ายมาจากชุมชนบ้านหม้อ จังหวัดมหาสารคาม บ้านดก อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ และบ้านม่วงลาด อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 3 ครอบครัว ซึ่งมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมาหรือโคราช และมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับช่างปั้นในภาคอีสานหลายชุมชน เนื่องจากช่างปั้นชาวไทโคราชแต่เดิมเป็นกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในการปั้นหม้อหรือภาชนะดินเผา ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมของช่างปั้นไทโคราชและจากการร่อนเดินทางขายและแลกเปลี่ยนเครื่องปั้นดินเผาไปตามที่ต่างๆของภาคอีสานทำให้เกิดชุมชนช่างปั้นไทโคราชขึ้น (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2543) โดยอาศัยความรู้จากประสบการณ์และภูมิปัญญาในการค้นหาวัตถุดิบในการผลิตภาชนะดินเผา กล่าวคือ ช่างปั้นชาวไทโคราชจะรู้ว่าดินชนิดใดที่สามารถขึ้นรูปภาชนะได้ ยกตัวอย่างชุมชนที่เป็นช่างปั้นชาวไทโคราชในภาคอีสาน เช่น ชุมชนบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ชุมชนบ้านโค่งสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นต้นทั้ง 2 ชุมชนล้วนผลิตภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดาเป็นหลัก แต่เดิมชุมชนบ้านวังถั่วจะอยู่ใกล้กับลำน้ำพองเพราะมีแหล่งดินที่สามารถปั้นภาชนะดินเผาได้บวกกับรอบบริเวณลำน้ำมีป่าไม้มากมายซึ่งเป็นเชื้อเพลิงสำคัญที่ใช้ในการผลิตภาชนะดินเผา จึงเกิดการตั้งชุมชนขึ้นและเริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2472 ต่อมา พ.ศ. 2479 เกิดอุทกภัยน้ำป่าไหลท่วมบ้านเรือนเสียหายจึงได้อพยพหมู่บ้านถอยร่นขึ้นมาอยู่ที่ดอนอยู่ห่างจากริมแม่น้ำพองประมาณ 50 เมตรขึ้นไปทางทิศใต้ของลำน้ำและได้ตั้งชุมชนใหม่ขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ในเวลาต่อมาได้มีการขยายตัวของชุมชนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก 3 หลังคาเรือน เป็น 51 หลังคาเรือนในปัจจุบัน ซึ่งคนที่อพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นญาติใกล้ชิดกัน รู้จักกันดี และผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่จนชุมชนจะเป็นผู้ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเนื่องจากดินบริเวณลุ่มน้ำพองมีคุณลักษณะเหมาะกับการใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตหม้อดินเผา (ขวลิต การรีนศรี, 2542)

เครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนของชุมชนบ้านวังถั่ว ส่วนมากจะเป็นการปั้นหม้อซึ่งมีลักษณะปากออม เพราะนิยมนำไปเป็นภาชนะใส่ น้ำปากหม้อจะมีขนาดพอเหมาะที่จะใช้ขันตักน้ำจากในหม้อได้ นอกจากนี้ยังนิยมนำหม้อเป็นภาชนะใส่

ข่าวสารอีกด้วย การทำเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนไม่พิถีพิถันมากนักรูปร่างและลวดลายไม่ค่อยสะอาด เพราะเครื่องปั้นดินเผาสมัยก่อนมุ่งนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันละอายความคงทนถาวรเป็นหลัก ลักษณะเครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปค่อนข้างมาก นอกจากคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยแล้วต้องคำนึงถึงขนาดที่มีความเหมาะสม มีความสวยงาม ประณีต เครื่องปั้นดินเผาในปัจจุบันต้องใช้ความพิถีพิถันในการผลิต และรูปร่างก็ต้องมีความหลากหลายมากขึ้น มีการสลักลวดลายเข้าไป นอกจากนี้ผู้ผลิตจำเป็นต้องมีการค้นคว้าวิธีการและประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ออกมาเรื่อยๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การปั้นหม้อ เป็นศิลปหัตถกรรมที่ต้องใช้ความละเอียด ซึ่งจะเหมาะสำหรับผู้หญิง ดังนั้นเด็กหญิงเมื่อโตขึ้นพอช่วยเหลือครอบครัวทำกิจกรรมได้บ้าง พ่อแม่ ก็จะสอนให้บุตรสาวได้รู้จักการปั้นหม้อซึ่งเป็นอาชีพหลักของตนเอง โดยเริ่มให้รู้จักเครื่องไม้เครื่องมือในการปั้นหม้อ ตีหม้อกาผสมวัตถุดิบในการปั้นหม้อ กรรมวิธีการผลิต ได้แก่ การทำเบ้า การทำปากหม้อ การตีจอดกันหม้อ และการเผา ส่วนเด็กผู้ชายจะเรียนรู้การเลื้อกวัตถุดิบ การจำหน่ายเพิ่มเติมจากการเรียนรู้เช่นเดียวกับเด็กผู้หญิง ลักษณะรูปร่างเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วส่วนใหญ่ทำเป็นภาชนะต่างๆ เหมาะแก่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวันในชนบท ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว มีความนิยมมาเป็นเวลาอันยาวนาน สืบเนื่องมาจากกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษทำให้ลักษณะรูปร่างของภาชนะเครื่องปั้นดินเผา สอดคล้องกับความนิยมของชาวบ้าน (ขวลิต การรื่นศรี, 2542) การปั้นหม้อของชาวบ้านวังถั่วใช้วิธีการตี ซึ่งเป็นวิธีการดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจกเบ้า การจกเบ้าเป็นการเตรียมขึ้นรูปในขั้นแรก เริ่มจากการนำก้อนดินมาคลึงด้วยมือเป็นรูปร่างกระบอกให้มีความสูงใกล้เคียงกับภาชนะที่ต้องการจะทำ ใช้นิ้วหัวแม่มือกดนำลงตรงกลางด้านบนของดินทรงกระบอกนั้น แล้วนำไม้ขนาดหน้าตัดประมาณ 1-2 นิ้ว แหว่งเข้าไปในรูนั้นให้ทะลุแล้วกลิ้งบนพื้นให้รูนั่นขยายออก ต่อมาเอามือจก (จก เป็นภาษาอีสานหมายถึงการใช้ฝ่ามือล้วงเข้าไป) เข้าไปในรูกลวงนั้น บีบผนังของก้อนเบ้าและดันให้รูขยายออกโดยใช้ฝ่ามืออีกข้าง

ประกอบอยู่ด้านนอก ให้ความหนาของผนังเบ้าดินนั้นหนาประมาณ 1 นิ้ว จากนั้นไปตากในร่มให้หมาดก่อนจะตีขึ้นรูปต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การตีขึ้นรูป นำเบ้าดินมาวางบนตอไม้ ใช้ไม้ตราบตีเป็นรูปทรงคร่าวๆ โดยขณะตีจะเดินรอบตอไม้

ขั้นตอนที่ 3 การสวีกปาก ใช้แผ่นพลาสติกบางๆ วางบนฝ่ามือแล้วนำไปจับที่ขอบเบ้าดิน ปีบกดน้ำหนักบนดินให้พอเหมาะและเดินถอยหลังรอบตอไม้อย่างรวดเร็วให้ปากขึ้นงานเป็นวงกลม จากนั้นใช้นิ้วปีบโดยวางตำแหน่งนิ้วบังคับให้ปากเป็นรูปทรงกลมตามต้องการ ในอดีตจะใช้ใบสับปะรดในการสวีกปาก

ขั้นตอนที่ 4 การตีสลักลายที่คอ ใช้ไม้สักคอตีรอบชิ้นงาน ก่อนตีต้องเช็ดไม้ด้วยผ้าเปียกเพื่อไม่ให้ไม้ติดดินของชิ้นงาน นอกจากไม้สักคอตีแล้วยังใช้ลูกกลิ้งพิมพ์ลายที่คอและขอบปากด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนนี้แล้วย้ายชิ้นงานไปตากในร่มทิ้งไว้ 1 คืน จึงจะทำขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การตีดินด้วยหินดู เป็นการตีเพื่อทำให้รูปทรงเป็นลักษณะตามต้องการ วางชิ้นงานบนตอไม้ ใช้หินดูคนด้านในขณะที่ใช้ไม้ลายตีด้านนอก ก่อนตีนำไม้ลายและหินดูชุบน้ำก่อนเพื่อไม่ให้ติดชิ้นงาน การตี ตีให้ผนังชิ้นงานขยายออกและปรับให้ผิวผนังบางสม่ำเสมอทั่วทั้งชิ้นงาน เวลาตีจะเดินวนรอบชิ้นงานตีไล่ขึ้นลงสลับกันจนได้รูปทรงกลมตามต้องการ จากนั้นลงไปวางบนฐานรองรับที่เตรียมไว้ซึ่งฐานนี้ทำจากหม้อดินเก่าๆ นำมาตัด 1/3 ส่วน เอาส่วนที่มีปากคว่ำทำลงเป็นฐาน ก็จะได้ผนังโค้งรองรับชิ้นงานได้อย่างพอดี

ขั้นตอนที่ 6 การตีจอดกัน เป็นการตีหุ้มเปิดกันชิ้นงาน ขั้นตอนนี้จะตีโดยการอ้อมชิ้นงาน ช่างจะนั่งกับพื้นงอเข่าขึ้นเอาชิ้นงานวางบนตัก ไม่ให้ส่วนปากและคอสัมผัสกับส่วนใดของร่างกายใช้หินดูคนด้านในชิ้นงานด้านนอกตีด้วยไม้ตี ตีไล่ให้เนื้อดินของชิ้นงานมาจรดกัน และตีไล่ให้ทั่วชิ้นงานเพื่อให้ความหนาของผิวสม่ำเสมอช่างจะฟังเสียงการตีก็รู้ว่าผนังหนาเท่าใด ดังนั้นการขึ้นรูปแบบการตีจึงได้ชิ้นงานที่มีก้นกลมต่อนี้ช่างอาจเพิ่มขา หรือตกแต่งเพิ่มเติม ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า เมื่อขึ้นรูปเสร็จแล้วก็นำไปตากแดดให้แห้ง โดยช่วงแรกตากในร่มก่อน

เมื่อแห้งพอประมาณแล้วนำไปตากแดด ขั้นตอนการตากใช้เวลาประมาณ 3-7 วัน ขึ้นอยู่กับสภาพความชื้นในอากาศ (สุรกานต์ รวยสูงเนินและธนสิทธิ์ จันทะรี, 2551) บ้านวังถั่วมีลักษณะการรวมกลุ่มทางสังคมน้อยมากเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้านไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินกิจกรรมทางสังคม ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา เมื่อผลิตได้แล้วจะนำเครื่องปั้นดินเผาออกเร่ขายตามหมู่บ้านต่างๆ และในฤดูฝนชาวบ้านมีศักยภาพในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาต่ำจะออกเร่รับจ้างการเกษตรตามหมู่บ้านใกล้เคียงและต่างจังหวัดดังนั้นการรวมกลุ่มจะมีลักษณะไม่แน่นแฟ้นเท่าที่ควร สภาพทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านวังถั่วส่วนใหญ่ไม่มีที่ทำกินเนื่องจากอพยพมาจากที่อื่น ล่องเรือมาตามลำน้ำพอง พบแหล่งดินที่สามารถปั้นได้ จึงปักหลักปักฐานประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาเป็นหลัก เกิดเป็นชุมชนใหม่ขึ้นมา ซึ่งอาชีพได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ส่วนอาชีพรองจะเป็นการรับจ้างทำการเกษตร และรับจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร จากการศึกษาและทำการวิจัยชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา ทำให้ทราบถึงปัญหาในการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วเกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีสาเหตุจากปัจจัย 4 ประการ ประการที่หนึ่งเทคโนโลยี รูปแบบและเทคโนโลยีการผลิต การผลิตเครื่องปั้นดินเผาชาวบ้านไม่ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ไม่มีความคงทนในกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านเองยังไม่ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ยังขาดความคงทน เช่นการเผา ที่ใช้เตาไม่ได้มาตรฐาน ความร้อนไม่เพียงพอเครื่องปั้นดินเผาจึงขาดความแกร่ง ไม่มีความคงทน การขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสมเทคโนโลยีที่ไม่มีความเหมาะสมก็เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของเครื่องปั้นดินเผา เช่นดินที่เผาอุณหภูมิไม่ร้อนเต็มที่ ดินจะไม่มี ความแกร่ง ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ ก็ยังไม่เป็นที่นิยมของผู้ซื้อ ผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านวังถั่วยังเป็นการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม คือผลิตเพื่อใช้ประโยชน์เพียงอย่างเดียว รูปทรงมักไม่มีความสวยงาม โดยทั่วไปผู้คน que ซื้อเครื่องปั้นดินเผาจะเน้นความสวยงามมากกว่าประโยชน์ใช้สอย ด้านเทคนิคสวดลายและการปั้นยังขาดความงดงาม ชาวบ้านวังถั่วยังขาดการลงสวดลายที่สวยงามให้กับเครื่องปั้นดินเผาซึ่งสวดลายถือว่าเป็นสิ่งดึงดูด

ใจให้กับผู้ซื้อ ประการที่สองการตลาด ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน รูปแบบการขาย เครื่องปั้นดินเผาชาวบ้านวังถั่วเป็นแบบเร่ขาย จะทำให้เกิดการสิ้นเปลืองค่าเดินทาง และการจัดการในการขายอย่างมากบางครั้งผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตได้มีมากเกินไป เกินความต้องการของผู้ซื้อไม่สามารถกำหนดปริมาณการผลิตได้ เนื่องจากไม่มีตลาดที่แน่นอน ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ ขาดการประสานงานกันระหว่างผู้ผลิต ประการที่สามสังคมหรือชาวบ้านผู้ผลิต ขาดการรวมกลุ่มเพราะการรวมกลุ่มจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนา นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐหรือภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนในกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านอีกด้วยประการที่สี่ ปัจจัยด้านการสนับสนุน ขาดหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมด้านทักษะการทำเครื่องปั้นดินเผาถึงแม้ว่าการทำเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านวังถั่วจะได้รับการถ่ายทอดมาจากคนรุ่นก่อนมีรูปแบบและเทคนิคเป็นของตนเองแต่ในสถานการณ์ตลาดที่เครื่องปั้นดินเผาไม่ได้รับความนิยมเช่นนี้การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นพวกของชาวยุ้ยเครื่องประดับตกแต่ง การขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ การผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านวังถั่วที่ขายไม่ได้ราคา หรือขายไม่ดีเท่าที่ควรนั้น สาเหตุหนึ่งคือชาวบ้านยังขาดงบประมาณในการผลิต ทำให้ผลิออกมามีคุณภาพต่ำ ผู้ซื้อไม่มีความพึงพอใจ เช่น การเผา ชาวบ้านยังขาดเตาความร้อนสูง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรงและทนทาน ขาดแป้นหมุนสำหรับการขึ้นรูปให้สวยงาม เป็นต้น การจะได้มาซึ่งวัสดุเหล่านั้นจำเป็นต้องมีเงินทุนค่อนข้างมากเป็นกำลังของชาวบ้าน การผลิตจึงทำได้ตามกำลังที่มี ซึ่งสามารถผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่มีคุณภาพออกไปแข่งขันกับตลาดได้ การขาดการสนับสนุนด้านการรวมกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม สาเหตุที่ชาวบ้านวังถั่วไม่สามารถรวมกลุ่ม เนื่องจากชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม ไม่เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับและความเข้าใจในการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้ไม่กล้าที่จะรวมกลุ่มกันขึ้น เพราะกลัวเกิดความยุ่งยากที่จะตามมา (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2552 : 33) ดังนั้นจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะให้การสนับสนุนทักษะความ

รู้ความเข้าใจให้กับชาวบ้านด้านการรวมกลุ่ม และเทคนิควิธีการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ การขาดการสนับสนุนด้านการตลาด ตลาดรับซื้อสินค้า นับเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะเป็นตัวกำหนดรูปแบบ วิธีการผลิตและจำนวนสินค้าของชาวบ้านอีกด้วย ปัญหาที่ผ่านมาก็คือ ชาวบ้านไม่มีตลาดที่แน่นอน ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาส่งเสริมหรือช่วยหาตลาดให้กับชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านเองไม่จำเป็นต้องเร่ขายสินค้า ซึ่งต้องใช้งบประมาณในการเดินทางที่สูงอีกต่อไป แต่ถึงกระนั้นตลาดหรือผู้ซื้อจะต้องมีความพึงพอใจในตัวสินค้าผู้ผลิตเองจะต้องทำให้ผู้ซื้อมีความพึงพอใจเช่นกัน การผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วยังเป็นการผลิตแบบดั้งเดิม การขายแบบดั้งเดิมจึงขาดการพัฒนาและปรับตัวเข้าสู่โลกปัจจุบัน ความต้องการของผู้ซื้อเปลี่ยนไปจากเดิมเนื่องจากมีวัสดุอื่นเข้ามาแทนที่ดินเผาเช่น พลาสติก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่บนท้องตลาดได้จึงเกิดการปรับเปลี่ยนด้านกระบวนการผลิต และการส่งขาย

เครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วถือเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่าทางด้านความงามทางสุนทรียะงานศิลปหัตถกรรมย่อมประกอบขึ้นด้วยความต้องการทางประโยชน์ใช้สอย ผู้สร้างก็ได้พิจารณารูปทรงที่เหมาะสมและความงามที่นำใช้สอยประกอบไปด้วยได้แสดงออกผ่านทางรูปทรง โครงสร้าง ลวดลายวัสดุและฝีมืออันวิจิตร ประณีต รูปทรงที่โค้งมนสวยงาม รวมไปถึงสีสันที่เกิดขึ้นในผลงาน และสิ่งที่สำคัญคือความงามทางภูมิปัญญาที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งกำลังถูกเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้เกิดการปรับตัว เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบและการผลิต นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตทำให้ปัจจัยต่างๆเพิ่มขึ้น เช่น ปัจจัยด้านต้นทุนการผลิตที่มีผลทำให้การผลิตแบบอาชีพเสริมที่สามารถผลิตได้ในปริมาณที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตเปลี่ยนไป ผนวกเข้ากับแรงเสริมทางรัฐ ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เข้ามามีบทบาทในการผลิต จากการสำรวจและการวิเคราะห์วิจัย ของนักวิชาการพบว่า ประเทศไทยมีวัตถุดิบชนิดดีปริมาณมาก สามารถใช้ทำเครื่องปั้นดินเผาชนิดดีได้ เป็นผลให้มีการลงทุนสร้างโรงงานเครื่องปั้นดินเผาขึ้นอีกมาก ในปี พ.ศ. 2503 คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้ประกาศให้การสนับสนุนและ

ส่งเสริมการลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมเซรามิกส์ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2503 – พ.ศ. 2510 รัฐบาล เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี ได้สนับสนุนโดยให้โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปลายแผนที่ 1 จนถึงแผนที่ 4 ทศวรรษ (2500) การพัฒนาและการเข้ามาของวัฒนธรรมโลกภายนอกทำให้ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่หลากหลาย โดยเฉพาะในยุคการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทศวรรษ (2500) มีการขยายตัวของทุนนิยม การเพิ่มขึ้นของชาวจีนและผู้มีอาชีพค้าขายประกอบกับนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการผลิตพืชพานิชเพื่อส่งออก ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเริ่มขึ้นในปี พ.ศ.2504 ทำให้เกิดพืชเศรษฐกิจในอีสาน ซึ่งกลายเป็นการผลิตที่สำคัญในระยะต่อมา ส่งผลให้วิถีการผลิตของอีสานเปลี่ยนไปสู่การผลิตเพื่อขายเป็นหลัก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตมากขึ้นทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าถูกทำลายลงอย่างมาก ระบบความคิดความเชื่อค่านิยมเดิมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยเฉพาะมีการอพยพแรงงานไปทำงานในเมืองมากขึ้นและการเรียนรู้ตามระบบการศึกษาสมัยใหม่ สภาพสังคมและวัฒนธรรมจึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แม้จะมีความพยายามประยุกต์ภูมิปัญญาอีสานดั้งเดิมให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ใหม่ๆ ก็น้อยลง ภูมิปัญญาหลายอย่างถูกละเลยไปจนกระทั่งตั้งแต่ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา กระแสการฟื้นฟูอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้มีส่วนช่วยให้เกิดการหันมาทบทวน ปรับประยุกต์ภูมิปัญญาอีสานดั้งเดิม และสร้างสรรค์ภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ของชาวอีสานมากขึ้น (เบญจวรรณ นาราสัจ, 2551)

ในปัจจุบันบ้านวังถั่วได้รับการพัฒนาและส่งเสริมจากองค์การและหน่วยงานต่างๆ ในเรื่องธุรกิจชุมชนมากขึ้น เพราะการทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วนี้เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน สามารถพัฒนารูปแบบวิธีการให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด ซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้แก่ ประการที่หนึ่ง รูปแบบและขบวนการผลิต มีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือและ

พัฒนาเทคโนโลยีด้านการผลิตจนถึงปัจจุบันทำให้ได้ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่และได้ปริมาณมากกว่า ที่เกิดจากเครื่องมือสมัยใหม่ เช่นเครื่องนวดไฟฟ้า แบนหมุนไฟฟ้า เตาดเผาซึ่งมีหลายขนาด เป็นต้น การใช้แบนหมุนไฟฟ้าแทนการขึ้นรูปด้วยการตีด้วยมือ ส่งผลถึงรูปแบบเครื่องปั้นดินเผามีข้อจำกัดที่เกิดจากการใช้แบนหมุน ซึ่งรูปทรงไม่เป็นอิสระเท่าที่ควร กรรมวิธีการเผาที่เปลี่ยนจากการเผากลางแจ้ง เป็นการเผาเตาที่ก่อกจากอิฐ มีขนาดใหญ่ หากใช้งานต้องใช้ต้นทุนในการหาเชื้อเพลิง และจำนวนผลิตภัณฑ์ต้องมีมากพอกับขนาดของเตาทำให้ชาวบ้านโดยทั่วไปที่มีต้นทุนน้อยไม่สามารถใช้เตาได้ อีกทั้งเทคนิคและวิธีการซึ่งเป็นสิ่งใหม่ต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้ อีกทั้งปัจจัยต้นทุนการผลิตที่มีผลทำให้ลักษณะการผลิตแบบอาชีพเสริมที่สามารถผลิตได้ในปริมาณที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตเปลี่ยนไป เช่น ชาวบ้านไม่มีทุนก็ไม่สามารถใช้เตาดเผาที่องค์กรต่างๆที่สร้างให้ได้เนื่องจากปริมาณของผลผลิตไม่เหมาะสมกับขนาดของเตา ชาวบ้านจำเป็นต้องรอเผาพร้อมๆกัน ซึ่งสร้างปัญหาในการรวมกลุ่มเพราะคนต่างคนต่างก็ต้องการไม่เท่ากัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอีกประการหนึ่งคือการตลาด ปัจจุบันการตลาดของชุมชนได้รับการแก้ไข เนื่องจากการพัฒนาขบวนการผลิต ทำให้สามารถผลิตงานเพื่อรองรับตลาดได้ แต่รายได้จะไปตกอยู่กับผู้ที่มีกำลังผลิต ทำให้เกิดเป็นกระบวนการปรับตัวเกิดการเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผา โดยจากการศึกษาและทำการวิจัยสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

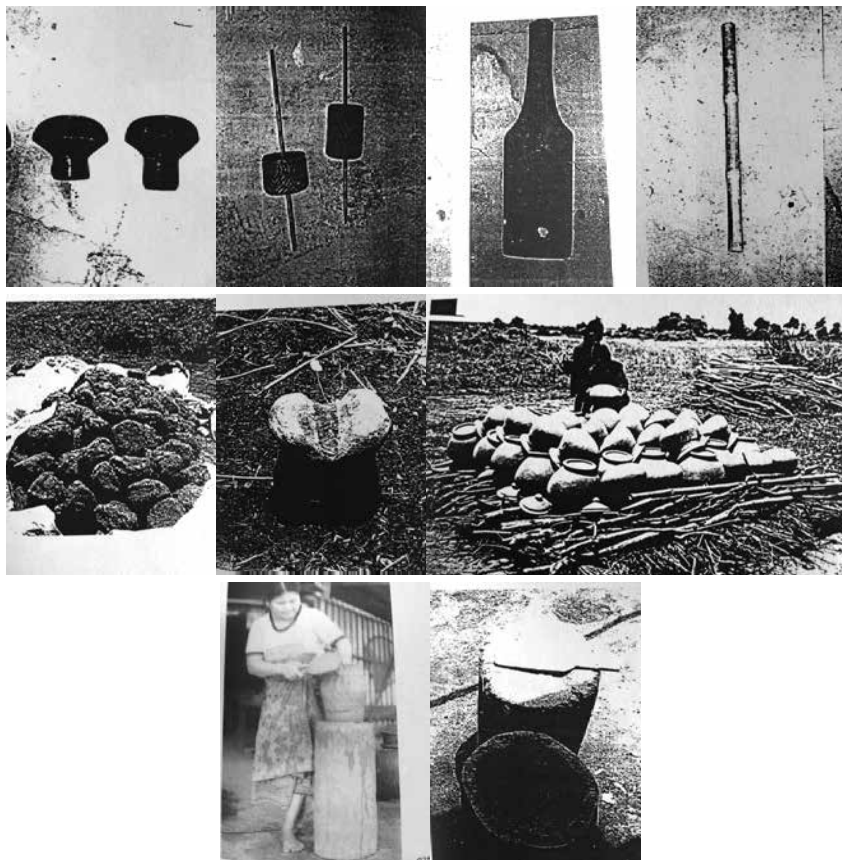
ตารางเปรียบเทียบภาวะที่เป็นรูปธรรมในกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผา

	ดั้งเดิม	รูปแบบใหม่
การเตรียมดิน		
การเตรียมดิน		

การขึ้นรูป		
การตกแต่ง		
รูปแบบ ผลิตภัณฑ์	 	
การเผา		

ตารางที่ 1 การเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิต

จากปัจจัยและสภาพปัจจุบันที่เกิดขึ้นทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงอาจกล่าวได้ว่า เป็นเหตุที่ทำให้การผลิตแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านวังถั่วกำลังจะสูญหายไป ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญที่ต้องแก้ไขปัญหาระงับด่วน โดยใช้กรอบกระบวนการสร้างสรรค์ตามหลักสุนทรียศาสตร์มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และสร้างรูปทรง ในรูปแบบ และบริบทใหม่ภายใต้ผลงานทัศนศิลป์ และเป็นการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในขบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาดั้งเดิม คือ วัตถุดิบ การขึ้นรูป การเผา และ วัสดุ มาใช้ในการสร้างสรรค์ศิลปะเครื่องปั้นดินเผาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้ต้นทุนทางภูมิปัญญาสู่ผลงานศิลปกรรมร่วมสมัย และจากเหตุผลความสำคัญในสภาพปัจจุบันของเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วจึงนำมาสู่กระบวนการตีความทางด้านทัศนศิลป์ โดยการให้ความหมายใหม่และความเชื่อมโยงโดยสร้างเนื้อหาในผลงานศิลปะที่มีแนวคิดจากภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในส่งผลให้มีการปรับตัวเกิดเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว แสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยด้านต่างๆที่เข้ามามีบทบาทโดยตรงกับภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงการผลิต มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเพื่อเพิ่มกำลังการผลิต ส่งผลต่อภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม เช่นวัตถุดิบที่ใช้มีการเปลี่ยนแปลงจากของเดิม การขึ้นรูปที่ใช้วิธีการเปลี่ยนไปจากแบบดั้งเดิม การตกแต่ง การเผา รวมถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มรูปทรงที่ใช้ในการขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผามาแทนสัญลักษณ์จากภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วเช่น หินดู, ลูกกลิ้ง, ไม้ค่อ, ไม้กลิ้ง, ดินเชื้อ, ครกมอง หรือแท่นปั้น, หินหลัก, เต้าและการเผา, แป้นหมุน

ภาพประกอบที่ 1 อุปกรณ์ที่ใช้ในการขึ้นรูป
การแทนค่าความหมายเชิงสัญลักษณ์เพื่อการให้ความหมายในรูปทรง

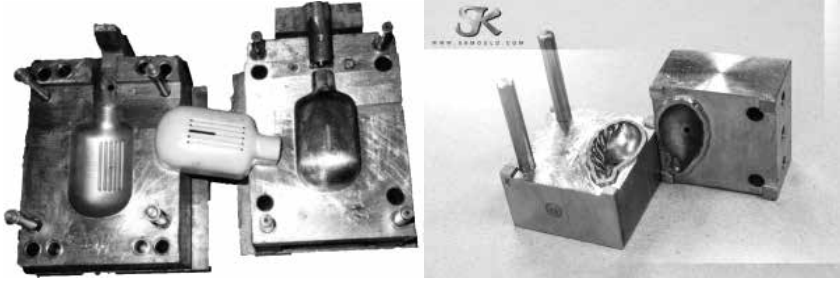

ภาพประกอบที่ 2 หินดู รูปทรงตัวแทนของภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผา

การใช้รูปทรงหินดูขึ้นรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิม มาแทนค่าความหมายของความเป็นภูมิปัญญาและสร้างให้เกิดความหมายใหม่ภายใต้ทฤษฎีสัญศาสตร์ (Semiotic) โซซูร์มองว่าภาษาเป็นระบบของคุณค่าและการแลกเปลี่ยน เช่นเดียวกับระบบสำคัญ ๆ ในชีวิตมนุษย์ทุกอย่าง ตั้งแต่ระบบสังคมหรือระบบเศรษฐกิจ ภาษาเป็นระบบของค่าของสัญลักษณ์โดยรวม (Language is a System of Value) ซึ่งสำคัญกว่าความหมายของสัญลักษณ์หนึ่งๆ ซึ่งเป็นจุดที่โซซูร์ได้แกัดคิดจากวิชาเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือเขามองว่าความหมายของสัญลักษณ์ก็เหมือนสินค้าชิ้นหนึ่งๆ ซึ่งมีทั้งมูลค่าแลกเปลี่ยนและมูลค่าใช้สอย เช่น กว๋ยเตี้ยมีมูลค่าแลกเปลี่ยน 15 บาท มูลค่าใช้สอยก็คือทำให้เราได้อิ่มอร่อยไปหนึ่งมื้อ การไปซื้อกว๋ยเตี้ย 1 ขาม เปรียบเสมือนเป็นการสร้างความหมายของสัญลักษณ์หนึ่ง เช่นเดียวกับการซื้อปากกา ดินสอ ข้าวแกง ฯลฯ คือเกิดจากตระหนักคุณค่าใช้สอย (Used Value) ของสินค้า แต่วิชาเศรษฐศาสตร์ไม่ได้อยู่ที่การรู้ว่ากว๋ยเตี้ยมีมูลค่าใช้สอยได้อิ่มหนึ่งมื้อ แต่อยู่ที่การเข้าใจระบบมูลค่าทั้งหมดหรือการผูกพันของมูลค่าทั้งหลายเป็นระบบเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือมูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange Value) ของสินค้าต่างๆ โรลง บาร์ตส์ เรียกกระบวนการเกิดความหมายและค่าของสัญลักษณ์ว่า การกำหนดสองชั้น (Double determination) หรือการเกี่ยวเนื่องทางความหมายสองชั้น

ขั้นตอนในการแสดงความหมาย 2 ระดับ คือ ระดับแรกเป็นการตีความหมายตรง (Denotation) การตีความตามความหมายตรง เป็นระดับที่เกี่ยวข้องกับ

ความจริงตามธรรมชาติ เป็นการอ้างถึงสามัญสำนึกหรือความหมายที่ปรากฏแจ่มแจ้งอยู่แล้วของสัญญา และความสัมพันธ์ของสัญญากับสิ่งที่กล่าวถึงในความหมายที่ชัดเจนของสัญญา ความหมายที่หนึ่งของ หินดู คืออุปกรณ์ที่ใช้ขึ้นรูปเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วระดับที่สอง เป็นการตีความหมายโดยนัยแฝงการตีความหมายในขั้นนี้จะเป็นการตีความหมายในระดับที่มีปัจจัยทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยซึ่งไม่ได้เกิดจากตัวของสัญญาเองเป็นการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อสัญญาระทบกับความรู้สึกรหรืออารมณ์ของผู้ใช้และคุณค่าทางวัฒนธรรมของเขาซึ่งสัญญานี้ในขั้นนี้จะทำหน้าที่ 2 ประการคือถ่ายทอดความหมายโดยนัยแฝงและถ่ายทอดความหมายในลักษณะมายาคติ จากการนำแนวคิดและทฤษฎีสัญญาศาสตร์มาตีความสร้างให้เกิดรูปทรงใหม่ โดยการแทนค่าให้เกิดความหมายในรูปทรง เช่นหินดู เป็นสิ่งที่บอกถึงภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่วซึ่งจะถูกนำไปใช้ในการคลี่คลายรูปทรงในผลงานศิลปกรรม โดยผนวกกับรูปทรงในกลุ่มของระบบอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมการผลิต คือ การผลิตสินค้า เพื่อการใช้หรือขายโดยมี เครื่องจักรอุปกรณ์การดำเนินการทางเคมีและชีววะ และคนงาน เป็นส่วนร่วมในการผลิตอุตสาหกรรมการผลิตสามารถ หมายถึง การประกอบกิจกรรมของมนุษย์ ตั้งแต่หัตถกรรม ไปจนถึงเทคโนโลยีขั้นสูง โดยปกติจะใช้กับการผลิตแบบอุตสาหกรรมซึ่งวัตถุดิบนั้นถูกเปลี่ยนไปเป็นผลิตภัณฑ์ในระดับอุตสาหกรรม โดยผลิตภัณฑ์เหล่านั้น อาจจะถูกใช้สำหรับการผลิตของสิ่งของอย่างอื่นที่มีความซับซ้อนมากกว่า เช่น อากาศยานของใช้ในครัวเรือน รถยนต์ หรือ ขายให้กับ ผู้ขายส่ง ผู้ที่จะขายให้กับผู้ค้าปลีกซึ่งจะขายต่อไปให้กับผู้ใช้ หรือ ผู้บริโภคการผลิต นั้นเกิดขึ้นในทุกๆ ระบบเศรษฐกิจ ปกติแล้วในเศรษฐกิจตลาดเสรีนั้น การผลิตจะมุ่งไปในการ การผลิตมวลรวมของผลิตผล เพื่อขายสู่ผู้บริโภคในราคาที่มีกำไรในระบบเศรษฐกิจแบบระบบรวมอำนาจการผลิตนั้น ส่วนใหญ่แล้วการผลิตได้ถูกนำโดยรัฐเพื่อจัดหาระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลาง ในเศรษฐกิจแบบผสมนั้น การผลิตส่วนหนึ่งนั้นเกิดขึ้นภายใต้กฎข้อบังคับกฎข้อบังคับของรัฐบาล

ภาพประกอบที่ 3 พิมพ์ หรือแม่พิมพ์ รูปทรงที่มาจากระบบอุตสาหกรรม

โดยการหยิบยืมรูปทรงเพื่อแทนค่าของการผลิตซ้ำ การผลิตเชิงอุตสาหกรรม ซึ่งระบบการผลิตซ้ำถูกนำมาแทนค่าความหมายระบบทุนนิยมโดยซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการสร้างสรรค์ผลงานและเป็นผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ โดยมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญา (อังกฤษ: Capitalism) ทุนนิยม เป็นระบบเศรษฐกิจซึ่งเจ้าของเอกชนเป็นผู้ควบคุมการค้า อุตสาหกรรมและวิธีการผลิต โดยมีเป้าหมายเพื่อทำกำไรในเศรษฐกิจแบบตลาด คุณลักษณะสำคัญของทุนนิยม ได้แก่ การสะสมทุนตลาดแข่งขันและค่าจ้างแรงงานในเศรษฐกิจแบบทุนนิยม โดยทั่วไปภาคีในปฏิสัมพันธ์กำหนดราคาที่มีการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์สินค้าและบริการระดับการแข่งขัน บทบาทการแทรกแซงและจัดระเบียบ ตลอดจนขอบเขตของหน่วยงานธุรกิจที่รัฐเป็นเจ้าของแตกต่างกันไปตามทุนนิยมแต่ละแบบ นักเศรษฐศาสตร์ นักเศรษฐศาสตร์การเมือง และนักประวัติศาสตร์ได้ยึดมุมมองการวิเคราะห์ทุนนิยมแตกต่างกันและยอมรับทุนนิยมหลายแบบในทางปฏิบัติ แบบของทุนนิยมรวมถึงทุนนิยมปล่อยให้ทำไป ทุนนิยมแบบสวัสดิการและทุนนิยมโดยรัฐ โดยแต่ละแบบเน้นระดับการพึ่งพาตลาด หน่วยงานธุรกิจที่รัฐเป็นเจ้าของและการรวมนโยบายทางสังคมแตกต่างกัน การที่แต่ละตลาดมีความเป็นอิสระมากเพียงไร ตลอดจนกฎหมายกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลมีขอบเขตเป็นอย่างไรนั้นเป็นเรื่องของการเมืองและนโยบาย หลายรัฐใช้ระบบที่เรียกว่า เศรษฐกิจแบบผสมทุนนิยม ซึ่งหมายถึงความถึงการผสมระหว่างส่วนที่มีการวางแผนจากส่วนกลางและขับเคลื่อนโดยตลาด ทุนนิยม

มีอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองหลายระบอบ ในหลายเวลา สถานที่ และวัฒนธรรม หลังระบบฟิวดัลเสื่อมลง ทุนนิยมได้กลายมาเป็นระบบเศรษฐกิจหลักในโลกตะวันตก ต่อมา ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ทุนนิยมได้เอาชนะการทำลายจากเศรษฐกิจที่มีการวางแผนจากส่วนกลางและปัจจุบันเป็นระบบเด่นทั่วโลกโดยมีเศรษฐกิจแบบผสมเป็นรูปแบบหลักในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก มุมมองทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เน้นส่วนหนึ่งที่เฉพาะของทุนนิยมในนิยามที่ให้ความสำคัญ นักเศรษฐศาสตร์ปล่อยให้ทำไป และเสรีนิยมเน้นระดับซึ่งรัฐบาลไม่ควบคุมตลาดและความสำคัญของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน นักเศรษฐศาสตร์แบบคลาสสิกใหม่และนักเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์เน้นความจำเป็นที่ต้องมีการกำกับของรัฐบาลเพื่อป้องกันการผูกขาดและเพื่อลดผลกระทบของวัฏจักรรุ่งเรืองและตกต่ำ นักเศรษฐศาสตร์แบบมากซ์เน้นบทบาทของการสะสมทุน การแสวงหาประโยชน์และค่าจ้างแรงงาน นักเศรษฐศาสตร์การเมืองส่วนใหญ่เน้นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเช่นกัน นอกเหนือไปจากความสัมพันธ์ของอำนาจ ค่าจ้าง

จากการตีความนำมาสู่การแทนค่าให้เกิดความหมายใหม่ด้วยการหยิบยืมรูปทรง และใช้ทฤษฎีคู่ตรงข้ามปรัชญาของเฮเกลมาใช้เป็นหลักคิดในการสร้างสรรค์ให้เกิดความหมายตามแนวคิดที่ว่าไว้ ลัทธิจิตนิยม (Idealist) เฮเกลเชื่อว่า สิ่งที่เป็นความจริงจะต้องมีลักษณะสมบูรณ์ทั่วด้าน ที่เรียกว่า จิตสมบูรณ์ เป็นตัวตนสมบูรณ์ ครอบงำสรรพสิ่ง และเป็นสิ่งตรงข้ามกับโลกความเป็นจริงที่มนุษย์เห็นอยู่โดยทั่วไป หรือสัมผัสได้ ทฤษฎีสัญศาสตร์หรือศาสตร์แห่งเครื่องหมายเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับระบบของสัญลักษณ์ ที่ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ อันถือเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวของเรา สัญลักษณ์อาจจะได้แก่ ภาษา รหัส สัญลักษณ์ เครื่องหมาย ฯลฯ หรือหมายถึงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้มีความหมายแทนของจริง ตัวจริง ในตัวบท และในบริบทหนึ่ง ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์คือ ทฤษฎีที่ว่าด้วยความงาม จัดอยู่ในวิชาปรัชญาแขนงหนึ่งที่ว่าด้วยคุณค่าความงามและการตัดสินความงามสุนทรียศาสตร์มาจากภาษาสันสกฤตว่า “สุนทรียะ” แปลว่า “งาม” และ “ศาสตร์” แปลว่า “วิชา” เมื่อรวมความแล้วจึงแปลได้ว่า “วิชาที่ว่าด้วยสิ่งสวยงาม ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า

Aesthetics” โดยศัพท์คำนี้เกิดจากนักปรัชญาเหตุผลนิยมชาวเยอรมันชื่อ โบมกาเดิน (Alexander Gottlieb Baumgarten) ซึ่งสร้างคำจากภาษากรีกคำว่า “Aisthetikos” แปลว่า “รู้ได้ด้วยผัสสะ” ความงามอาจเป็นสิ่งที่สัมผัสซึ่งที่มีอยู่ในทุกสิ่ง อาจจะเป็นสิ่งบริสุทธิ์ที่ปราศจากการปรุงแต่ง หรืออาจจะเป็นคุณสมบัติในทางศีลธรรม หรือสิ่งที่โน้มน้าวใจให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้ง ปลอบปลื้ม ความงามอาจมีอยู่รอบๆตัวเรา ทั้งสิ่งที่มนุษย์เราร่างขึ้นมาเอง (ธีรยุทธ บุญมี, 2551) ซึ่งจะนำทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นมาวิเคราะห์ประกอบกัน เพื่อนำผลที่ได้เข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์ด้านทัศนศิลป์ โดยการแทนค่าความหมายของเนื้อหาต่างๆให้เกิดเป็นตัวแทน (การแทนค่า) ซึ่งจะนำมาสร้างความหมายเชิงสัญลักษณ์ จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นสู่กระบวนการสร้างสรรค์เพื่อใช้เป็นรูปทรงหรือองค์ประกอบหลักในผลงานทัศนศิลป์ด้วยการนำทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์และทฤษฎีสุนทรียภาพมาใช้ในการสังเคราะห์สู่การสร้างรูปทรงที่สะท้อนถึงสภาวะปัจจัยด้านเศรษฐกิจระบบทุนนิยมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิปัญญาเพื่อ สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงการผลิตแบบดั้งเดิมจากการเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีใหม่ที่ทำให้เกิดการเสื่อมสลายของภูมิปัญญาในด้านการผลิตโดยมุ่งแสดงเนื้อหาสาระที่เกิดขึ้นปัจจัยต่างๆที่ส่งผลโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิคการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ในแง่ของความขัดแย้งระหว่างวัสดุแบบดั้งเดิม กับวัสดุด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยใช้รูปทรงที่อยู่ในกระบวนการผลิตมานำเสนอ เช่น การเปลี่ยนแปลงจากวัตถุดิบเก่าไปสู่วัตถุดิบใหม่ การใช้เครื่องมือสมัยใหม่เข้ามาเพื่ออำนวยความสะดวก ผนวกเข้ากับระบบการผลิตซ้ำเพื่อนำมาใช้ในเชิงสัญลักษณ์ในรูปแบบศิลปะเครื่องเคลือบดินเผา

จากการศึกษาข้อมูลเชิงลึกภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาบ้านวังถั่ว พบว่า การผลิตเครื่องปั้นดินเผาถูกกำหนด ทั้งด้าน รูปแบบ การผลิต และการขาย จากระบบเศรษฐกิจและระบบทุนนิยมทำให้เห็นถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาอย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำรูปทรงที่อยู่ในกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม เช่นรูปทรง หินดู มาเป็นรูปทรงหลักในการสร้างสรรค์ ผนวกเข้ากับรูปทรงที่แทนความหมายและเกี่ยวข้องการผลิตเชิงพานิช เช่น พิมพ์ หรือแม่พิมพ์ มาผนวกเข้ากันเพื่อสื่อถึงภาวะการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นจากการปรับตัวทางเศรษฐกิจ ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑

การกลั้วคำวัสดุและการแทนค่าในกลุ่มรูปทรงพื้นบ้าน

การกลั้วคำรูปทรงกลุ่มอุตสาหกรรม
ภาพประกอบที่ 4 การกลั้วคำวัสดุ

นำเสนอเป็นผลงานทัศนศิลป์ ในรูปแบบประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผา จำนวน 7 ชิ้น ที่มีลักษณะรูปทรงจากการขึ้นรูปด้วยแม่พิมพ์ โดยใช้การกลั้วคำตาม ทฤษฎีองค์ประกอบศิลป์มาใช้ในการสร้างรูปทรงในผลงาน

ชิ้นที่ 1

ชิ้นที่ 2

ภาพประกอบที่ 5 ผลงานสำเร็จ

ชั้นที่ 3

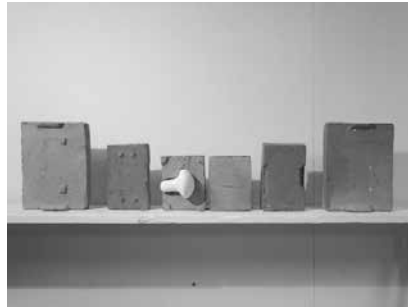

ชั้นที่ 4

ภาพประกอบที่ 6 ผลงานสำเร็จ

ชั้นที่ 3

ชั้นที่ 4

ภาพประกอบที่ 7 ผลงานสำเร็จ

ชั้นที่ 7

ภาพประกอบที่ 8 ผลงานสำเร็จ

การวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างสรรค์ผลงาน การใช้ทฤษฎีสัญญะเพื่อตีความจากรูปทรงที่นำมาใช้ขาดการใช้ความหมายเชิงนัยยะ ความงามและสุนทรียภาพ ถูกนำเสนอผ่านรูปทรงน้อย จึงขาดการให้ความหมายเชิงนัยยะและมีการแทนค่าความหมายรูปทรง แก๊ไขโดยจัดกลุ่มของที่มารูปทรงให้ชัดเจนและพัฒนารูปทรงโดยต่อเนื่อง ช่วงที่สองเป็นการนำเสนอคู่ตรงข้ามระหว่างเก่า-ใหม่ ด้วยทฤษฎีคู่ตรงข้าม ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการสร้างรูปทรงเพื่อให้เกิดความชัดเจนในรูปแบบการนำเสนอตามแนวทางการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ การตีความจากรูปทรงที่นำมาใช้ขาดความลึกซึ้งทางศิลปะ หรือความหมายเชิงนัยยะมีความขัดแย้งจากวัสดุมาก โดยช่วงสุดท้ายเป็นการนำเสนอแนวคิดผ่านรูปทรงและวัสดุเก่า-ใหม่ โดยนำรูปทรง หินดูกับรูปทรงแม่พิมพ์มาผนวกเข้ากันแล้วทำการกลับค่าวัสดุ จากปูนเป็นดิน จากดินเป็นปูน และนำวัสดุในเชิงอุตสาหกรรมมาใช้ในการสร้างรูปทรงเพื่อแทนความหมายตามแนวคิดที่วางไว้ได้อย่างสมบูรณ์ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในทางทัศนศิลป์ การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ในแง่การใช้รูปทรงที่มาจากภูมิปัญญาพื้นบ้านและการนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาวิเคราะห์สร้างให้เกิดความหมายใหม่โดยใช้ทฤษฎีสัญญะ

เพื่อตีความ สู่การสร้างรูปทรงใหม่ในผลงานศิลปกรรม

สรุปการวิจัยเชิงสร้างสรรค์หัวข้อ ภาวะการเปลี่ยนแปลง: เครื่องปั้นดินเผา บ้านวังถั่ว จ.ขอนแก่น สู่การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ ที่สะท้อนถึงภาวะของการเปลี่ยนแปลง การปรับตัวภายใต้ยุคสมัยปัจจุบัน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านกระบวนการผลิต และการตลาดซึ่งขาดการสืบทอดการผลิตแบบดั้งเดิมทำให้ภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาค่อยๆ เสือสลายไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน ดังนั้นเพื่อเป็นการต่อยอดคุณค่าทางภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผา และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ ว่าด้วยเรื่องรัฐวิสาหกิจชุมชน ด้วยการนำเสนอเป็นผลงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาที่สามารถยืนอยู่บนโลกยุคร่วมสมัยในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติสันต์ ศรีรักษา. (2552). การออกแบบเครื่องปั้นดินเผาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาณศึกษาหมู่บ้านวังถั่ว ตำบลวังชัยอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ชาวลิต การรินทร์. (2542). การส่งเสริมและพัฒนาการประกอบอาชีพเครื่องปั้นดินเผา. [วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ].
ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
: ทุนวิจัยประเภทอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2551.
- ธนสิทธิ์ จันทะรี. (2539). รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ไฟต่ำในอีสาน ภาณศึกษา จ.ขอนแก่น และ จ.มหาสารคาม. ขอนแก่น
: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2551). การปฏิบัติศาสตร์ของโซซูร์เส้นทางสู่โพสต์โมเดิร์นนิสม์.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิภาษา.

- เบญจวรรณ นาราสัจจ์. (2551). เอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาอีสาน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2543). การถ่ายทอดวิธีคิดและกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเชิงพัฒนาในชุมชน ที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาแบบดั้งเดิมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ทบวงมหาวิทยาลัย ปีงบประมาณ 2543 : โครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาในสถาบันอุดมศึกษาและแก้ปัญหาเศรษฐกิจ.
- สมชาย นิลอาธิ. (2532). วัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีอีสาน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สำรวจ อินแบบ. (2532). การสำรวจสถานะเทคโนโลยีเซรามิกส์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรกันต์ รวยสูงเนิน. (2551). โครงการออกแบบเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาไฟต่ำอีสาน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น